

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

25 / 4 / 2021

ΕΦ'ΟΛΗΣ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

1. Το εκπαιδευτικό σύστημα, ως παράγοντας **αλλαγής** της κοινωνίας, μετατρέπει τα κοινωνικά προνόμια σε αξιοκρατικά κριτήρια, καθορίζοντας έτσι το είδος των σπουδών και το επαγγελματικό μέλλον των ατόμων. **Λ**
2. Από έρευνα της UNICEF με θέμα << Τα παιδιά των φαναριών >> προκύπτει ότι 5.800 παιδιά ηλικίας 2 έως 15 ετών ζούσαν και εργάζονταν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στους δρόμους της Αττικής. **Σ**
3. Οι θεωρητικοί της σχολής της κοινωνικής κατασκευής αντιμετώπισαν την κοινωνία ως ένα **αυστηρά-δομημένο** σύστημα μέσα στο οποίο τα άτομα μοιράζονται τρόπους σκέψης, ιδέες, αξίες και έννοιες. **Λ**
4. Η δεύτερη μορφή τηλεργασίας διαφοροποιείται από την πρώτη λόγω της δικτύωσης που συνδέει τους υπολογιστές μεταξύ τους ή τους διαφορετικούς χώρους εργασίας και **μοιάζει με την εργασία φασόν του 19ου αιώνα**. **Λ**
5. Κατά τον Γερμανό κοινωνιολόγο Βέμπερ η κοινωνική επιβολή είναι ένα άλλο είδος δύναμης που απαιτεί τον καταναγκασμό ή την απειλή χρήσης βίας για την άσκηση ελέγχου. **Σ**

Μονάδες **15** (5x3)

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις και, δίπλα στον αριθμό, το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

I. Κάποιος άνθρωπος που διαθέτει <<κοινωνιολογική φαντασία>>:

- α.** ερμηνεύει ένα κοινωνικό φαινόμενο βάσει των προσωπικών του βιωμάτων.
- β.** **συνεξετάζει την επίδραση ιστορικών και κοινωνικών παραγόντων στη διαμόρφωση ενός κοινωνικού φαινομένου.**
- γ.** δεν συνδέει αυτό που του συμβαίνει με άλλα κοινωνικά γεγονότα της εποχής του.
- δ.** ερμηνεύει ένα κοινωνικό φαινόμενο βάσει αυτού που θεωρείται αλήθεια.

II. Το χειροκρότημα αποτελεί μέσο:

- α.** τυπικού, θετικού κοινωνικού ελέγχου.
- β.** τυπικού, αρνητικού κοινωνικού ελέγχου.
- γ.** **άτυπου, θετικού κοινωνικού ελέγχου.**
- δ.** άτυπου, αρνητικού κοινωνικού ελέγχου.

Μονάδες **10** (2x5)

ΘΕΜΑ Β

B1. Να αναφερθείτε στις απόψεις των κοινωνιολόγων **P. Ντάρντορφ** και **P. Μέρτον** σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα και του φιλοσόφου Ν. Μπόμπιο για το δημοκρατικό πολίτευμα.

- Εκπρόσωπος της σχολής αυτής είναι και ο **P. Ντάρντορφ** (γενν. το 1929), ο οποίος προσεγγίζει θεωρητικά εκτός από την έννοια της κοινωνικής τάξης, και αυτήν της κοινωνικής δύναμης.
- 5 • Οι συγκρούσεις στην κοινωνία δε σχετίζονται μόνο με την κατοχή του πλούτου, αλλά και με την κατοχή της κοινωνικής δύναμης ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες συμφερόντων.
- Οι κυρίαρχες ομάδες επιδιώκουν τη διατήρηση των δεδομένων σχέσεων, ενώ οι κυριαρχούμενες ομάδες επιδιώκουν την ανατροπή τους.
- Όταν γίνεται ανακατανομή της εξουσίας, η σύγκρουση παύει να υφίσταται προσωρινά, για να επανέλθει, όταν επέλθει νέα ισορροπία στις σχέσεις εξουσίας. Έτσι, ο κύκλος των συγκρούσεων φαίνεται να είναι **αέναος**.
- 1 Κατά τον **P. Μέρτον** (R. Merton, 1910-2003), η κοινωνική πραγματικότητα προσεγγίζεται με βάση τις ιδέες και τους κανόνες που ακολουθούν τα ίδια τα άτομα.
- Ο **Μέρτον** εξειδίκευσε ακόμη περισσότερο το λειτουργιστικό μοντέλο.
- 2 • Επισήμανε την ύπαρξη πολλών εναλλακτικών μορφών λειτουργιών, ιδίως σε οικουμενικούς θεσμούς όπως είναι, για παράδειγμα, η οικογένεια, η οποία διαφοροποιείται στις διάφορες κοινωνίες ως προς τη μορφή ή τις λειτουργίες της.
- Ο **N. Μπόμπιο** (Bobbio N.) ισχυρίζεται ότι η δημοκρατία είναι η κατ' εξοχήν μορφή διακυβέρνησης που
- 2 βασίζεται στους νόμους. • Από τη στιγμή κατά την οποία ένα δημοκρατικό καθεστώς παραβλέπει αυτή την αρχή, μεταστρέφεται πολύ γρήγορα από δημοκρατία σε μια αυταρχική μορφή εξουσίας.

Μονάδες 10

B2. Να περιγράψετε πώς η εργασία διαφοροποιείται σημαντικά κατά τη βιομηχανική επανάσταση και από χειρωνακτική μετασχηματίζεται σε μισθωτή εργασία.

- Κατά το **1800** το 80% του πληθυσμού στη Δυτική Ευρώπη ζούσε στην επαρχία, η πλειονότητα των εργαζομένων ήταν **αγρότες ή τεχνίτες**. • Η εργασία η οποία ρυθμιζόταν με βάση τις εποχές, ήταν
- 3 χειρωνακτική (έπρεπε να καλλιεργούν, να συντηρούν και να επιδιορθώνουν τα εργαλεία, να περιποιούνται τα ζώα, να συλλέγουν καρπούς), με μοναδική ανάπαυλα για τους εργαζόμενους τις γιορτές και τις περιόδους της επιβεβλημένης, από τις καιρικές συνθήκες, απραξίας.
- Με τη βιομηχανική επανάσταση** η εργασία διαφοροποιείται σημαντικά. Εμφανίζεται η **μισθωτή εργασία**, που προκαθορίζεται από τον εργοδότη. • Ο Γερμανός κοινωνιολόγος Μ. **Βέμπερ** κατέδειξε πώς ο προτεσταντισμός συνέβαλε στην ανάπτυξη της ιδέας του «μόχθου» και της αφοσίωσης του ατόμου στην
- 7 εργασία του. • Στον Λούθηρο βρίσκουμε την άποψη ότι το καθήκον που εκπληρώνεται στις επίγειες συναλλαγές ανάλογα με τη θέση που έχει το άτομο μέσα στην κοινωνία αποτελεί την ευγενέστερη ηθική δραστηριότητα. • Με τη βιομηχανική επανάσταση η εργασία γίνεται ο όρος ύπαρξης της εργατικής τάξης και η πηγή πλουτισμού της αστικής τάξης (υπεραξία).
- Την εποχή εκείνη οι εργάτες δούλευαν στο εργοστάσιο 12 έως 15 ώρες την ημέρα, μέσα στη βρομιά, το κρύο, την υγρασία και τα χημικά, ξεπερνώντας πολλές φορές τη φυσική τους αντοχή. • Ακόμη και μικρά
- 5 παιδιά ακολουθούσαν τους ρυθμούς της εργασίας των ενηλίκων και δούλευαν από την ηλικία των 4 χρόνων με την απειλή μαστιγίου. • Έτσι, η βιομηχανική επανάσταση θέτει ένα άλλο τεράστιο ζήτημα: τα δικαιώματα του παιδιού.

Μονάδες 15

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Τι ονομάζουμε << καταμερισμό εργασίας >> ; (μον. 3)

- 3 | Σημαντικό στοιχείο που διαμόρφωσε τις σύγχρονες μορφές εργασίας αποτελεί ο **καταμερισμός εργασίας**, δηλαδή η κατανομή των εργασιών μεταξύ των εργαζομένων, η οποία οργανώνεται από την ίδια την επιχείρηση, προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητά της.

Γ2. Ποιες είναι οι απόψεις των Ντυρκέμ και Μαρξ για τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας; (μον. 5)

- 2.5 | Για τον **Ντυρκέμ** ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας είναι η βάση της **οργανικής αλληλεγγύης** στις βιομηχανικές κοινωνίες.

- Εργοδότες και εργαζόμενοι έχουν τα ίδια συμφέροντα, γι' αυτό και η επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί καλά.
- Η οπτική του Ντυρκέμ είναι αυτή της συνοχής της κοινωνίας.

- 2.5 | Για τον **Μαρξ** ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας είναι αυτός που φέρνει σε αντίθεση συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες:

- οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής και οι εργάτες έρχονται σε σύγκρουση όσον αφορά τη διανομή του πλούτου που δημιουργείται από την εργασία (υπεραξία), αφού βέβαια δεν έχουν τα ίδια συμφέροντα.
- Αυτή η αντιπαράθεση αποτελεί τη βάση της **πάλης των τάξεων**.

Γ3. Ποιες είναι οι προτάσεις του Τέιλορ για την οργάνωση της εργασίας; (μον. 8)

- 2 | Ο καπιταλισμός υπήρξε από την αρχή ένα γιγάντιο εργαστήριο πειραματισμού για την αύξηση της παραγωγικότητας. • Ερευνητές (μηχανικοί της εποχής) όπως ο **Τέιλορ** προσπάθησαν να κάνουν τις ομάδες των εργαζομένων να δουλέψουν όσο γίνεται πιο γρήγορα και πιο αποδοτικά, με αποτέλεσμα να επινοηθούν διαφορετικές κατά καιρούς τεχνικές οργάνωσης της εργασίας.

- 3 | Ο **Τέιλορ** (F.W Taylor, 1856-1915) προτείνει την ορθολογικοποίηση των εργασιών στα εργοστάσια της Αμερικής, κατανέμοντας την εργασία:

- οριζόντια, έτσι ώστε κάθε εργάτης να εκτελεί μέρος της συνολικής εργασίας,
- κάθετα, έτσι ώστε να διαχωρίζεται η σύλληψη της οργάνωσης της εργασίας από την εκτέλεσή της.

- 3 | Επειδή οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να κάνουν οι ίδιοι την επιστημονική ανάλυση της εργασίας τους, το συγκεκριμένο έργο ανατίθεται στους ειδικούς. • Έτσι, οι εργάτες γίνονται πιο αποτελεσματικοί αφού μπορούν να περιοριστούν στην επανάληψη μερικών απλών κινήσεων. • Στον **Τέιλορ** ανήκει η φράση «ο σωστός άνθρωπος στη σωστή θέση».

Γ4. Πώς συνδέεται η έννοια της << εξειδίκευσης >> με την εκπαίδευση; (μον. 9)

- 1 | Στην εποχή μας συγχέουμε συχνά την ανάγκη εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες με ένα ζήτημα εντελώς διαφορετικό: την **ανάγκη εξειδίκευσης**.

- Η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες είναι σήμερα μια αναγκαιότητα που επιβάλλεται από τις υπάρχουσες συνθήκες.
- Παράλληλα όμως με την εξοικείωση πρέπει και οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι να συνειδητοποιήσουν ότι η γνώση και η τεχνολογία έχουν κοινωνικές αναφορές και κυρίως πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχουν διλήμματα σχετικά με τις εφαρμογές της γνώσης στην κοινωνική πραγματικότητα.

«Το ηλεκτρικό ρεύμα χρησιμοποιείται για τον ηλεκτροφωτισμό, αλλά και για τη θανάτωση καταδίκων στην ηλεκτρική καρέκλα.

- Η πληροφορική χρησιμοποιείται στις διαδικασίες παραγωγής και ανταλλαγής εμπορευμάτων και υπηρεσιών ή στην εκπαίδευση, αλλά και στην αποθησαύριση κάθε είδους πληροφοριών για τους πολίτες

από κρατικούς μηχανισμούς επιτήρησης ελέγχου και καταστολής...» (Κ. Σταμάτης, 2005:213).

Η **εξειδίκευση** είναι μια εντελώς διαφορετική διαδικασία, που συνήθως γίνεται στους χώρους δουλειάς.

- Υπάρχει η αντίληψη ότι το σχολείο μάς μαθαίνει άχρηστα πράγματα, που δε θα μας βοηθήσουν να βρούμε δουλειά.
- Η αντίληψη που θέλει τη μόρφωση να ταυτίζεται με την κατάρτιση, εκτός του ότι είναι επιβλαβής για την ίδια τη μόρφωση, συνδέεται και με την εξής εσφαλμένη εντύπωση: ότι η παιδεία και η γνώση έχουν αξία, εφόσον μπορούν να αποτελέσουν εφελτήριο για την ανέλιξη.
- Η παιδεία όμως και η γενική μόρφωση δεν έχουν αποκλειστικά χρηστικό χαρακτήρα.
- Επιτρέπουν, μέσα σε συνθήκες ισότητας, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των ανθρώπων, ώστε αυτοί να έχουν τη δυνατότητα συνεχούς επαγγελματικής αναπροσαρμογής ανάλογα με τις εξελίξεις της κοινωνίας της γνώσης.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Α

Δ1. Πώς συνδέεται το σχολείο με την μεταβίβαση γνώσεων και την επαγγελματική κοινωνικοποίηση; Πότε ξεκινά η επαγγελματική κοινωνικοποίηση και με ποια λειτουργία του εκπαιδευτικού μηχανισμού κατά τον Κρ. Ντε Μοντιμπέρ συνδέεται; (μον. 10)

- 2 Το **εκπαιδευτικό σύστημα** μιας χώρας μεταβιβάζει στη νέα γενιά τις κοινές παραδόσεις, αλλά και τη συσσωρευμένη γνώση της κοινωνίας.
- Στις προβιομηχανικές κοινωνίες οι γνώσεις μεταβιβάζονταν εμπειρικά από γενιά σε γενιά.
- 2 • Το σχολείο ως θεσμός είναι δημιούργημα των κοινωνιών του 19ου αιώνα, ενώ η γενίκευσή του στο δυτικό κόσμο πραγματοποιήθηκε τον 20ό αιώνα.
- Σήμερα η εκπαίδευση λειτουργεί συμπληρωματικά με την οικογένεια ως προς την εκμάθηση προτύπων συμπεριφοράς.
- 2 Το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας συνδέεται επίσης με τις ανάγκες για τη μελλοντική **επαγγελματική κοινωνικοποίηση** της νέας γενιάς και για την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων (κριτική σκέψη, συνεργασία, ομαδικότητα), που είναι απαραίτητα εφόδια για κάθε άτομο μέλος της κοινωνίας.
- 2 Αντίστοιχα η **επαγγελματική κοινωνικοποίηση** του ατόμου ξεκινά από την οικογένεια (π.χ. επαγγελματικά πρότυπα των γονέων), συνεχίζεται στο σχολείο με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και κλιμακώνεται με την είσοδο του ατόμου στο χώρο της εργασίας.
- 2 Σύμφωνα με τον **Κρ. Ντε Μοντιμπέρ** (2000:110), η κοινωνιολογία έχει καταδείξει μέσα από την κριτική της ανάλυση ότι ο εκπαιδευτικός μηχανισμός εκπληρώνει συγκεκριμένες λειτουργίες. Σύμφωνα με μία από αυτές:
- Συμβάλλει στον **επαγγελματικό προσανατολισμό** του ατόμου. • Συνεπώς θα μπορούσαμε να πούμε ότι το σχολείο «διανέμει» προσόντα που θα επιτρέψουν στα άτομα να ενταχθούν στην αγορά της εργασίας.

Δ2. Ποιοι είναι οι πυλώνες της γνώσης, σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση της Unesco; (μον. 7)

- 1 Η έκθεση της **Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση της UNESCO** επισημαίνει τη σπουδαιότητα της δευτερογενούς κοινωνικοποίησης, δίνοντας έμφαση στους ακόλουθους στόχους της μάθησης, που αποτελούν τους πυλώνες της γνώσης:
- 4 α) να μάθει στο άτομο πώς να μαθαίνει, δηλαδή πώς να αποκτά τα εργαλεία της κατανόησης του κόσμου,
- β) να του μάθει πώς να ενεργεί, έτσι ώστε να είναι παραγωγικό στο χώρο του,
- γ) να του μάθει πώς να ζει μαζί με τους άλλους, δηλαδή πώς να συμμετέχει στη ζωή τους και να συνεργάζεται μαζί τους,
- δ) να του μάθει πώς να υπάρχει...

-
- 2 • Η εκπαίδευση πρέπει να δώσει στους ανθρώπους την ελευθερία της σκέψης, της κρίσης, της έκφρασης των αισθημάτων και τη φαντασία, για να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και τη δυνατότητα να ελέγχουν όσο εξαρτάται από αυτούς τη ζωή τους...» (UNESCO, 1999:125, 139).

Δ3. Πώς η εκπαίδευση συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και της κοινωνίας; Να δώσετε ένα παραδειγμα που να επιβεβαιώνει ότι η ένταξη των ατόμων στο εκπαιδευτικό σύστημα αλλάζει τον τρόπο ζωής τους. (μον. 8)

- 2 Η εκπαίδευση συμβάλλει στην **ανάπτυξη της προσωπικότητας** του ατόμου και κατ' επέκταση, της κοινωνίας.
- Μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή των στάσεων, των αντιλήψεων και των νοοτροπιών που έχει το άτομο για το περιβάλλον, τον τρόπο ζωής και τον κόσμο.
- 1.5 Παράδειγμα αλλαγής νοοτροπιών δείχνει και το παρακάτω διάγραμμα, στο οποίο καταγράφεται η σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση και στους φορείς του ιού HIV /AIDS.
- Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο πιο αρνητικός είναι κάποιος σε σεξουαλική συμπεριφορά υψηλού κινδύνου (είναι δηλαδή πιο θετικός στη χρήση προφυλακτικού).
- 1.5 Στην αγροτική Ουγκάντα της Αφρικής, από το 1995 και έως το τέλος του 20ού αιώνα, τα χαμηλότερα ποσοστά φορέων του ιού αφορούν άτομα που είχαν παρακολουθήσει κάποιες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (η χρήση του προφυλακτικού στις σεξουαλικές επαφές είναι συχνότερη μεταξύ των ανδρών και των γυναικών που έχουν πάει σχολείο).
- 3 Η ένταξη των ατόμων στο εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται να παρέχει τις αναγκαίες (θετικές) φαίνεται να παρέχει τις αναγκαίες (θετικές) δεξιότητες για τη μείωση ή την εξάλειψη των συμπεριφορών που σχετίζονται με έναν επικίνδυνο τρόπο ζωής (άρνηση λήψης μέτρων προφύλαξης).
- Έχει επισημανθεί από την UNESCO ότι η εκπαίδευση μπορεί να σώσει ζωές, να προστατεύσει από θανατηφόρες ασθένειες, να σπάσει τον κύκλο της φτώχειας και να αποτελέσει **ένα από τα κλειδιά της οικονομικής και της κοινωνικής ανάπτυξης.**

Μονάδες 25